

Leo Lehtonen, Juhani Paatela ja Kalevi Raitasuo 60 vuotta

Varttuneen ornitologipolvemme keskuudessa on viime aikoina vietetty useita 60-vuotispäiviä. Tässä esiteltävän kolmikön jäsenistä kaksi ensin mainittua saavutti merkkipaalun jo joitakin aikoja sitten. Mutta kun he kaikki ovat olleet pitkäaikaisia ystävyksiä ja retkeilytovereita, tuntuu luontevalta muistaa heitä yhteisesti Ornis Fennican palstoilla.

*

LEO LEHTONEN on syntynyt 13.11.1916. Koulutukseltaan biologina (fil. tri 1970) hän on suorittanut varsinaisen elämäntyönsä lukion vanhempana lehtorina.

Kun koulupoikana 1930-luvun loppupuolella huhtikuisina sunnuntaiamuina suuntasin askeleeni Helsingin Vanhankaupunginlahdelle, oli rantaniittyjen lumessa usein jo kahden varhaisemman kulkijan jäljet: Leo Lehtosen ja Olavi Leivon. Lehtosen tunki jo kaukaa kävelytyylistä, hänellä oli keskimatkojen juoksijan jäntevä askel. Lehtonen retkeili paljon, monet retkensä hän teki sou-tuveneellä kauaskin Helsingin ympäristöön. Häneltä sain tehokasta ohjausta lajintuntemuksen perusteissa.

Ammattibiologina Lehtonen on monipuolinen: paitsi tutkija ja lintujen tun-tija hän on taitava valokuvaaja ja kaitaelokuvaaja sekä tuottelias kirjoittaja. Hänen ensimmäinen kirjansa "Lintuparatiisi pääkaupungin liepeillä" (1945) käsittelee Vanhankaupunginlahden linnustoa. Tämä ei ole sattuma, sillä alue oli Lehtosen keskeinen retkeilykohde. Samoilla ruoikkorannoilla sai alkunsa hänen ja Kalevi Raitasuo'n yhteinen harrastus, lintuvalokuvaus, jonka alalla he molemmat ovat olleet maassamme uranuurtajia. Tutkimus- ja valokuvaus-retket eri puolille Suomea tuottivat kaksi yhteistä kirjaa: "Lintujen elämänp-iiri" (1953) ja "Lintuja tuntureilla" (1954). Näistä edellinen oli, yhdessä sa-moihin aikoihin ilmestyneen Göran Bergmanin vastaavan teoksen kanssa, meillä ensimmäinen lintujen elämäntapojen kokonaisesitys ja avasi siten alan harrastajille uusia näkökulmia.

Lehtosen myöhemmistä kirjoista ovat "Jokamiehen lintukirja" (1955) ja "Rantamökin eläimiä" (1975) niinikään saaneet laajan lukijakunnan. Lukuisat kirjoitukset ja lintuvalokuvat aikakauslehdissä ovat tehneet hänestä tunnetun nimen myös suuren yleisön keskuudessa.

Lehtosen painavin anti on kuitenkin tieteellisen tutkimuksen alueella. Hänen

päätyönsä on väitöskirja kuikan biologiasta (1970, Ann. Zool. Fennici 7), ja se sisältää runsaasti uutta tietoa lajin vähän tunnetuista elintavoista ja käyttäytymisestä. Terävää havainnointikykyä ja huolellista aineistojen keruuta osoittavat muutkin tutkimukset, joista tiiasten biologiaa käsittelevien artikkelien ja lukuisien faunististen katsausten lisäksi on mainittava kehrääjän vuorokausirytmistä ja saalistustekniikkaa selvittävä julkaisu (1951) sekä kirjoitukset fasaanin värimuuntelusta ja talvisesta ravintotaloudesta (1974, 1975). Lehtosen ehkä laajin aineisto koskee pesimälinnuston tiheyksiä eri biotoopeilla ja linnuston arviointimenetelmien vertailua, mutta on vielä pääosin julkaisematta. Naurulokkia käsittelevä materiaali odottaa myös vuoroaan.

Lehtosen kirjallisen toiminnan kolmas alue on oppikirjat, joita hän on ollut laatimassa sekä peruskoulua että lukiota varten. Niinikään hän on kirjoittanut tilaustyönä erikoisartikkeleita saksalaisiin kokoomateoksiin.

*

JUHANI PAATELA on syntynyt 3.12.1917. Toimittuaan Helsingin yliopiston kasvinviljelytieteen professorina 20 vuoden ajan hän vuonna 1973 siirtyi Maatalouden tutkimuskeskuksen ylijohtajaksi.

Jo nuorena Paatela oli innokas lintujen harrastaja ja hyvä tuntija. Retkeilykohteina olivat silloin mm. Äyräpäänjärvi, jonka linnustoon hän tutustui legendaarisen Topi Tourosen johdolla, ja Petsamon Heinäsaaret. Tutkijan taipumukset ilmenivät varhain, sillä jo koulupoikana Paatela suoritti tutkimuksia lintujen laulun alkamis- ja päättymishetkestä sekä unen syvyydestä.

Paatelaan tutustuin talvisodan loputtua armeijan kenttäharmaassa. Yhteinen harrastus todettiin kevään tullen. Osastomme matkasi toukokuussa 1940 Hankoniemelle, silloisen rajan tuntumaan; samassa yksikössä oli myös Kalevi Raitasuo. Leirialueemme ei ollut kaukana Harparträskiltä, jonne yhteinen matka vapaa-aikana usein suuntautui. Siellä tavattiin maamme ensimmäisiin kuulunut rastaskerttunen ja selvitettiin kummallisesti äännelevä luhtakana.

Paatelalla samoin kuin eräillä muilla ornitologeilla (mm. Lehtosella) oli tilaisuus jatkosodan oloissa tutkia Itä-Karjalan linnustoa. Tältä ajalta ovat julkaisut Laatokan itärannikon linnustosta (1947) sekä naakan vuorokausirytmistä ja ravinnosta (1948).

Kun taas tapasimme rauhan oloissa, Paatela oli jo ehtinyt niittää mainetta lukuisilla lintuaiheisilla kaitafilmeillään, joista magneettiääninen "Wings and Rings" voitti ensimmäisen palkinnon peräti kolmessa kansainvälisessä kilpailussa. Nyt olivat retkillä kiinnostuksen pääkohteena yölaulajat, joita Helsingin tienoilta löytyi yllättävän paljon. Vähitellen alkoi lintujen laulun äänittäminen

